

Musik og musikterapis påvirkning

af

Børn og unge med ADHD

Litteraturgennemgang

Karen Marie Thoby

Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet

8. semester F12

Temaramme: Videregående musikterapiteori og -
forskning II

Vejleder: Stine Lindahl Jacobsen

Antal normalsider: 20.0

Indhold

1.0 Indledning.....	2
1.1 Motivation	2
1.2 Problemformulering	3
2.0 Metode	3
2.1 Litteratursøgning	4
3.0 Børn og unge med ADHD/ADD	6
3.1 Hyppighed og diagnosticering	6
3.2 Problematikker for børn og unge med ADHD.....	6
3.3 Behandling	7
4.0 Præsentation af indhentet litteratur	9
4.1 Musik og musikterapis påvirkning af adfærdsproblematikker	9
4.2 Musik og musikterapis påvirkning af opmærksomhed og koncentration	13
5.0 Diskussion	16
5.1 Kildekritik	16
5.2 Metodekritik	18
5.3 Perspektivering - musikterapiens relevans i behandling af ADHD.....	19
6.0 Konklusion	20
7.0 Referenceliste	21

1.0 Indledning

Min forestående praktik skal foregå på en neurologisk privatklinik, hvor flere forskellige patientgrupper¹, herunder børn, unge og voksne med Tourette, Migræne, ADHD/ADD og kronisk træthedspatienter, diagnosticeres og medicineres. Jeg har valgt at fokusere på børn og unge med Attention Deficit Hyperactivity Disorder og Attention Deficit Disorder, herefter kaldet henholdsvis ADHD og ADD, hvorfor dette projekt kommer til at omhandle musikkens og musikterapiens påvirkning i arbejdet med denne målgruppe.

Nu beskrives min motivation for valgt klientgruppe og videre fokus for litteraturgennemgangen, herefter præsenteres problemformuleringen og valgt metode for søgning og indsamling af litteratur. Endeligt præsenteres diagnosen ADHD med bl.a. hyppighed, problematikker og behandling hvorefter selve præsentationen af litteraturen følger. Således indledes diskussionen med kilde og metodekritik for slutteligt at perspektivere og konkludere på projektet.

1.1 Motivation

Motivationen for at fokusere dette projekt på klientgruppen børn og unge med ADHD udspringer fra ønsket om at udforske musikkens og musikterapiens anvendelsesmuligheder. Gennem indhentet litteratur på området, vælger jeg at fokusere på musikkens og musikterapiens behandlingsmuligheder som supplement til allerede eksisterende behandling for børn og unge med ADHD.

I et studie fra 2001 gennemførte man det såkaldte MTA-studium "The Multimodal Treatment Study of Children with ADHD" (Swanson, 2001). Knap 600 børn blev inddelt i fire grupper, som fik forskellig behandling henholdsvis standardbehandling (kontrolgruppe), psykosocial behandling/adfærdsterapi, medicinsk behandling og sidste gruppe fik en blanding af psykosocial og medicinsk behandling. Undersøgelsen forløb over 14 måneder og viste, at den bedste behandling af ADHD blev opnået i gruppe 4, hvor psykosocial og medicinsk behandling kombineres. MTA-studiet konkluderer derfor, at det tyder på at børn og unge med ADHD kan klare sig med mindre medicin, hvis der tilbydes hensigtsmæssige pædagogiske eller terapeutiske tilbud sideløbende.

Denne undersøgelse er inddraget i min motivation, for at belyse og understøtte min egen forholdemåde i forhold til forskellige behandlingstilgange og herunder musik og musikterapiens mulighed for at påvirke, supplere eller bedre allerede eksisterende behandlingsformer. Med det kendskab, jeg gennem musikterapiuddannelsen, har opbygget i forhold til klientgruppen, er jeg meget bevidst omkring musikterapiens stadigt skrøbelige eksistens på dette område. Min forventning til projektet er muligheden for at kunne sætte fokus på et område, der interesserer mig og som er forholdsvis udforsket, men samtidig opstår flere udfordringer, bl.a. udfordringen i at indhente rigeligt materiale til udførelsen af en troværdig litteraturgennemgang. Min nysgerrighed og forventning i forhold til musikkens og musikterapiens muligheder, håber jeg med dette projekt at

¹ Benævnelsen *patient* bruges ud fra praktikstedets betegnelse, videre i projektet benyttes benævnelsen *klient*.

kunne understøtte, da det er mit ønske at musikterapien får berettiget plads som behandlingstilbud i arbejdet med denne klientgruppe. I forhold til motivationen for udførelse af denne litteraturgennemgang, er en anden væsentlig faktor, det tværfaglige samarbejde, som jeg i praktikken kommer til at blive en del af. Jeg ønsker at kunne formidle samt danne teoretisk grund for mit videre arbejde og derved danne en ny og bredere forståelsesramme.

Med baggrund i den begrænsede forskning på området, har det været nødvendigt at undersøge og indhente rationale fra både musik og musikterapi regi. Jeg forventer således med dette projekt at få et overblik over dansk såvel som udenlandsk litteratur omhandlende musik og musikterapi med børn og unge, der er diagnosticeret med ADHD. Netop for at skabe et forholdsvist bredt udgangspunkt for min litteratursøgning, har jeg valgt at fokusere både på børn og unge, samt inkludere ikke kun musikterapi forskning men også musikkens mulige påvirkning.

Eftersom jeg allerede tidligere på uddannelsen har skrevet en synopsis om musikterapi med denne klientgruppe, tager denne litteraturgennemgang ikke udgangspunkt i anvendelse af musikterapeutiske metoder og teknikker, men i stedet fokuseres der på litteraturens beskrivelse af påvirkning og effekt af musik og musikterapi med klientgruppen.

1.2 Problemformulering

Min problemformulering for projektet lyder derfor således:

Hvordan påvirker musik og musikterapi børn og unge med ADHD?

2.0 Metode

For at kunne besvare problemformuleringen, forventes der gennem denne litteraturgennemgang, udvælgelse af relevant litteratur fundet på baggrund af en systematisk litteratursøgning. Den aktuelle litteratursøgning til dette projekt tager udgangspunkt i identifikationen af det konkrete rationale i forhold til klientgruppen. En systematisk litteraturgennemgang baseres ifølge Dileo (2005) på en formaliseret og eksplicit forskningsteknik med henblik på at identificere og bidrage med information, på hvilken baggrund kliniske beslutninger kan drages.

Derfor følger nu en trinvis fremstilling af fremgangsmåden anvendt til indhentning af litteratur. Den fundne litteratur illustreres senere med overblik over anvendte databaser, hvorefter afgrænsning og udvælgelse af anvendelig litteratur følger. Herefter reflekteres der over selve metoden, epistemologien og hvilken type viden litteraturgennemgangen bidrager med. Overordnet set er opgavens metodologi en litteraturgennemgang, hvor metoden mere specifikt er de søgeord, jeg har brugt i litteratursøgningen, som nu gennemgås.

2.1 Litteratursøgning

Ved udførelse af en litteraturgennemgang beskriver Dileo (2005) otte trin, som bør følges i ønske om derigennem at opnå gennemsigtighed via grundige beskrivelser af de gennemgåede trin i processen (Dileo, 2005, s.106). Jeg har i dette projekt forsøgt overordnet at følge de første fire trin; identifikation af keywords, søgning af litteratur, begrænsning af søgning og sidst anskaffelse af materiale. De resterende fire punkter, syntes rettet mod større forskningsprojekter og menes således ikke relevant for en opgave af dette omfang.

1. Identifikation af Keywords

Først fastlagde jeg følgende keywords, som blev centrale i min søgning:

- (*Musikterapi OG ADHD*) samt (*Music Therapy AND "ADHD"*), senere blev en ekstra søgning nødvendig pga. manglende materiale, hertil blev udvalgte keywords:
- (*Musik OG ADHD*); (*Music AND "ADHD"*); (*Music and learning disabilities*).²

2. Søgning af litteratur

I denne litteratursøgning har jeg anvendt de ovenstående beskrivelser af keywords, i forskellige konstellationer, i både engelsk og dansk udgave. Indledende litteratursøgning gik på at afdække rationalet af musikterapeutisk forskning i forhold til klientgruppen, herefter illustreret i nedenstående skema ved *søgning 1*. Senere i litteratursøgningsprocessen blev også forskning ift. musik inkluderet, nedenstående illustreret ved *søgning 2*. Min indledende litteratursøgning startede ud med, at jeg søgte i AUB's egen søgemaskine "Primo", dog uden et stort litteraturresultat, dernæst søgte jeg derfor videre i udenlandske databaser og fik følgende søgeresultater:

Databaser	Søgning 1. (Musikterapi)	Søgning 2. (Musik)
Primo	1	1
Medline	8	9
Psycinfo	20	30
Music Therapy World	0	0
Pubmed	13	21
ProQuest	4	12
EBSCOhost	3	18
Scopus	14	22
Nordic Journal of Music Therapy	1	5
Music Therapy Perspectives	0	6
Journal of Music Therapy	4	1
Journal of abnormal child psychology	9	12
Journal of psychiatry	63	83
Journal of learning disabilities	172	195

² En variation af søgeordene blev afprøvet i forhold til ADD diagnosen, men dette førte ikke til nyt materiale, hvorfor det er undladt i beskrivelsen af søgeord og fund.

De databaser, hvor relevant og brugbart materiale til projektet blev identificeret, er i ovenstående skema markeret med fed. Mange af de markerede materialer er naturligvis gengangere, derudover er flere tidsskrifter manuelt blevet gennemset, men uden at afdække yderligere materiale hvorfor det ikke er illustreret i dette skema.

3. Begrænsning af søgning

Da jeg som nævnt gennem min litteratursøgning har haft min kommende praktik for øje, begrænsede jeg min søgning til at fokusere på børn og unge med ADHD/ADD. Fokus for dette projekt vil være på eksisterende musik og musikterapilitteratur samt påvirkning og effekt, dermed ekskluderes eventuelt materiale, hvor der fokuseres udelukkende på teknikker og metoder. Derudover har jeg valgt at ekskludere alt materiale udgivet før år 2003, dette er valgt for at sikre det nyeste litteratur på området. Samtidig skaber rammen for udgivelsesårene mulighed for et ensartet sammenligningsgrundlag, materialerne imellem, med henblik på ønsket om høj troværdighed som udgangspunkt for kunne drage konklusioner.

På grund af den forholdsvis snævre mængde litteratur indenfor klientgruppen, var det ikke muligt udelukkende at anvende litteratur skrevet af musikterapeuter, hvorfor også andre faggruppers beskrivelse af musikkens påvirkning og effekt i forhold til klientgruppen er valgt inkluderet.

4. Anskaffelse af materiale

Generelt har jeg i denne litteratursøgning benyttet mig af kædesøgning, således at jeg ud fra fundet relevant materiale igangsatte en ny søgning.

Det har i processen ikke været muligt at fremskaffe alt relevant litteratur, men efter flere søgninger lykkedes det mig at finde de fleste tekster i 'full text'. Flere gange bestilte jeg hjem via fjernlån, dog var der enkelte artikler, der ikke kunne fremskaffes bl.a. pga. krav om betaling. Desværre hændte det ligeledes, at relevant materiale var udlånt og specielt udenlandske afhandlinger kunne være svære at skaffe. Derudover er jeg stødt på megen litteratur fra specielt 1990'erne som jeg pga. materialets forældede perspektivering, har ekskluderet.

Som refleksion over anvendt metode til søgning, indhentning og udvælgelse af litteratur finder jeg specielt retningslinjerne for søgningsmetoden yderst anvendelig, de skabte hurtigt overblik og gennemsigtighed i processen, hvilket gav muligheden for undervejs at forholde sig forholdsvis neutralt og først senere vurdere litteraturen. Den information litteratursøgningen har bidraget med, har både bekræftet forventningen men også overrasket i forhold til bl.a. med henblik på bredden af målsætninger for musikterapien.

Videre præsenteres nu ADHD diagnosen, med fokus på de problematikker som børn og unge med ADHD oplever. Samtidig beskrives behandlingstilbud herunder medicinering, med henblik på senere at kunne diskutere musikterapiens relevans indenfor klientområdet.

3.0 Børn og unge med ADHD/ADD

Attention Deficit Hyperactivity Disorder henviser til vanskeligheder inden for opmærksomhed og/eller hyperaktivitet/impulsivitet (Damm & Thomsen, 2007). Kriterierne for diagnosen er beskrevet i det amerikanske diagnosesystem DSM-IV samt WHO's diagnosesystem ICD-10, hvor diagnosen hedder *hyperkinetisk forstyrrelse* (Jørgensen & Jørgensen, 2011). I Danmark bruges betegnelsen ADHD i stedet for den forældede symptombeskrivelse DAMP (Deficit in Attention, Motor Control and Perception).

ADHD er en medfødt forstyrrelse i hjernen, og symptomerne på ADHD fordeler sig på tre områder, der adskilles ved de vanskeligheder, der er dominerende (Damm & Thomsen, 2007).

- ADD: overvejende opmærksomhedsforstyrrelse.
- HD: type med overvejende hyperaktivitet og impulsivitet.
- ADHD: kombineret type med opmærksomhedsforstyrrelse, hyperaktivitet og impulsivitet.

3.1 Hyppighed og diagnosticering

Gennemsnitlig har 3-7% af alle børn ADHD, hvoraf 80% af tilfældene er arvelige (Nordborg-Løvstad, 2011). Af alle ADHD tilfælde er 40% af typen ADD som hovedsagelig rammer piger hvor netop hyperaktiviteten ikke gør sig gældende³. Nyere viden viser, at der er nedsat funktion flere steder i hjernen og i samarbejde mellem disse steder (Barkley, 2006; Damm og Thomsen, 2007).

ADHD er en klinisk diagnose, som i dag stilles af en speciellæge primært på baggrund af adfærdsobservationer, vurdering af motorik, kontakt- og koncentrationsevne, sygdomsbillede, intellektuel tænkning, problemløsning, indlæring, hukommelse, social træning og forståelse (Damm & Thomsen, 2007). Flere skolebørn har med diagnosen vanskeligheder og oplever negative sociale konsekvenser af deres adfærd, hvilket kan medføre følelser af utilstrækkelighed, dårligt selvværd og isolation fra fællesskabet (ibid.). Selvom drenge rammes to til tre gange hyppigere end piger, så beskriver Damm & Thomsen (2007), at især pigerne har sociale problemer.

3.2 Problematikker for børn og unge med ADHD

Ubehandlet kan ADHD påvirke, den kognitive, emotionelle og sociale udvikling. Det er, som ved andre psykiske forstyrrelser, der optræder i barnealderen, vigtigt med tidlig opsporing og indsats for at fremme en god prognose (Jørgensen & Jørgensen, 2011). Problemstillingerne for børn og unge med ADHD varierer fra vanskeligheder ved at forstå spilleregler for dialog og interaktion, til problemer ved at behovsudsætte og udvise tålmodighed (Barkley, 2006).

3.2.1 Sociale problematikker

En af hovedproblematikkerne for børn og unge med ADHD omhandler deres sociale kompetencer. De manglende evner til at følge med i samtaler og forstå sociale spilleregler kan medføre, at per-

³Videre fokuseres udelukkende på ADHD, da den fundne litteratur ikke indbefatter ADD diagnosen.

soner med ADHD bliver holdt ude af det sociale fællesskab, idet de kan misforstå signaler og fysiske verbale henvendelser. Den mangelfulde udvikling af sociale kompetencer kan medføre isolation, hvilket bidrager til yderligere svækkelse af kompetencer, idet de ikke trænes, og i sidste ende svækkes selvtilliden hos den involverede (Rønhovde, 2005). Vanskeligheder ved impuls kontrol kombineret med rastløshed og upassende eller unødige motoriske bevægelser i en given opgave kan ydermere skabe daglige udfordringer for børn og unge med ADHD (Barkley, 2006). En hensigtsmæssig udvikling kan opnås med den rette tilgang fra omgivelserne, hvor den sunde udvikling bl.a. søges i tilknytningsrelationerne (Damm & Thomsen, 2007).

3.2.2 De eksekutive funktioner

ADHD fører ofte også til vanskeligheder med de eksekutive funktioner, dvs. evnen til at planlægge, styre og regulere adfærd samt behov udsættelse og kapere skift i situationer. Dog er de eksekutive funktioner uafhængige af intelligens.

De eksekutive funktioner påvirker flere adfærdsproblematikker som:

- Målrette adfærd, planlægning og organisering
- Opmærksomhedskontrol og fastholdelse af fokus
- Evaluering af egne handlinger og udsættelse af behov
- Impulshæmning
- Omstillingsevne
- Tidsfornemmelse.

Hver tredje med ADHD oplever forekomsten af komorbiditet, her kan bl.a. nævnes; angst, depression, OCD (Obsessive compulsive disorder), Tourette, Autisme og Aspergers syndrom, indlæringsvanskeligheder og misbrug (Nordborg-Løvstad, 2011).

Ud over sociale og adfærdsmæssige problematikker oplever børn og unge med ADHD andre forskellige vanskeligheder, som kommer til udtryk via problematikker indenfor bl.a. vedholdenhed, opmærksomhed, koncentration, planlægning og hukommelse. Men ved den rette behandling og tilgang kan personer med ADHD imidlertid udvikle kompetencer, som muliggør, at de kan fungere hensigtsmæssigt i samfundet og dermed opnå øget livskvalitet (Damm & Thomsen, 2007).

Ud fra denne gennemgang af problematikker, som børn og unge med ADHD oplever fortsættes nu med en afdækning af de forskellige behandlingstilbud til klientgruppen.

3.3 Behandling

Det er svært at orientere sig om de aktuelle behandlingstilbud som findes i Danmark, for børn og unge med ADHD, samt deres pårørende. På nær medicinskbehandling foreligger der meget sparsom forskning og dokumenterede alternative behandlingsformer for ADHD.

Brugen af medicin til behandling af ADHD har været kendt i mere end 50 år, først i 70'erne tog medicineringen i midlertidigt rigtig fart. Selv om medicin har en markant effekt for mange patienter i form af kortsigtet symptomkontrol, er der begrænsninger i andre sammenhænge: langtidseffektiviteten er uklar; nogle funktionsområder er uforbedrede; bivirkninger er almindelige men sjældent alvorlige. Derudover ser mange patienter og pårørende ikke medicin, som det rigtige valg for deres familie hvorfor andre behandlingsformer som alternativ og supplement ofte efterspørges (Nordborg-Løvstad, 2011; Barkley, 2006).

Dokumenteret forskning fra andre behandlingsformer end medicin i forhold til klientgruppen, er sparsom, denne opdagelse understøttes bl.a. af en undersøgelse udført af den amerikanske musikterapeut Nancy A. Jackson i 2003. Ved at udsende spørgeskemaer til 268 musikterapeuter i USA vedrørende den hyppigst anvendte behandling siddeløbende med musikterapi, kunne undersøgelsen konstatere at medicin placerede sig klart i toppen med (87 %) af tilfældene, næst var psykologhjælp med (53 %), hvorefter procenterne faldt yderligere ved behandlinger som kostvejledning (28 %), taleterapi (5%) og massage (3%) (Jackson, 2003).

Selvom disse tal ikke umiddelbart kan overføres til den danske situation i forhold til behandlingstilbud, understøttes tendensen alligevel af temaet for den forestående danske ADHD konference som afholdes til september i år (adhdforeningen.dk). Her er fokus netop på det danske behov for forskning indenfor andre områder af behandlingsspektret, end medicinbehandling, af ADHD. Den engelske professor i psykologi Edmund Sonuga-Barke som er en af keynote talerne, fokuserer på ikke-medicinske behandlingsformer og på hvordan, der kan handles på disse i praksis. Han mener at der er et presserende behov for udviklingen af effektive ikke-farmakologiske behandlingsformer, som kan complimentere den medicinske behandling, samtidig har han fokus på værdien af tidlig intervention og evidensbaseret udvikling (ibid.).

Efter gennemgang af litteratursøgning og beskrivelse af de generelle problematikker for børn og unge med ADHD, vil der nu i det følgende afsnit fortsættes med en præsentation af indhentet og herefter udvalgt litteratur.

4.0 Præsentation af indhentet litteratur

I dette afsnit præsenteres indhentet litteratur ved en kort gennemgang af forfattere, litteraturtyper, forskningsdesign og resultater af undersøgelserne. Præsentationerne opsamles efterfølgende i et skema for derved at skabe overblik, hvorefter der opsummeres.

Efter indhentet litteratur endte jeg ud med ni musikterapeutiske undersøgelser, disse blev efterfølgende suppleret op med tre undersøgelser med fokus på musikken, hvorfor den samlede litteraturpulje kom til at indeholde 12 forskellige undersøgelser, fordelt på henholdsvis; forskningsartikler, specialer, pilotprojekter og casestudier. Litteraturen inddeles efter undersøgelsens fokus for musikkens og musikterapiens påvirkning, samt i opdelingen af to hovedfokusområder; adfærdsproblematikker og udvikling af opmærksomhed og koncentration.

I en af de udvalgte forskningsartikler oplyses der ikke om diagnosen på den pågældende klient i casestudiet, men artiklen er i denne gennemgang bevidst inkluderet pga. artiklens fokus på problematikker der, kan karakteriseres som typiske hos den pågældende klientgruppe i fokus, børn og unge med ADHD.

Nu beskrives de første syv musikterapeutiske litteraturtyper, indenfor kategorien adfærdsregulering hvorefter en skemaoversigt af undersøgelsesnes design og deltagerantal præsenteres og efterfølgende opsummeres.

4.1 Musik og musikterapis påvirkning af adfærdsproblematikker

Litteraturen i kategorien adfærdsproblematikker, herunder bl.a. impulsivitet, rastløshed samt sociale og emotionelle problematikker, præsenteres nu for derefter at indgå i efterfølgende skema, hvor kun litteratur fra musikterapeutisk regi, indgår.

Den danske musikterapeut Line Brink-Jensen fokuserer i sit speciale fra 2010, på hvilke nonspecifikke faktorer der har været i spil i forhold til den terapeutiske udvikling i ét musikterapeutisk casestudie med en 14-årig pige diagnosticeret med ADHD. Undersøgelsen tager udgangspunkt i deltagerens adfærdsmæssige problematikker, som er afgrænsning og dominerende talestrøm. Resultatet af musikterapiprocessen udmundede i en detaljeret analyse af casen, hvor de nonspecifikke hovedfaktorer; terapeut-klientforhold og fælles kliniske faktorer, alle var i spil som musikterapeutiske virkemidler. Musikterapiens påvirkning af den adfærdsmæssige udvikling, ses i forhold til større indsigt i adfærdsmønstre og større impuls kontrol, ligeledes konfirmerede de afsluttende tilbagemeldinger fra deltageren i undersøgelsen, samt analyseret datamateriale, undersøgerens egen oplevelse af udvikling i musikterapiprocessen.

Lektor i musikterapi Daphne Joan Ricksons specialeafhandling fra Massey University i 2006, undersøgte om der var forskel mellem instruktions og improvisatorisk musikterapeutisk tilgang og indvirkningen på impulsivitet hos unge med ADHD. Efter musikterapiperioden havde eksperimentgruppen reduceret fejl i impulstest signifikant ift. baseline, dog var der ingen statistisk signifikans

mellem de kontrasterende behandlingstilgange. Resultaterne af lærernes og forældrenes tilbagemeldinger ved graderingsskalaer, afspejlede signifikant reducere i kognitive problematikker efter improvisatorisk forløb, samtidig blev der rapporteret nedgang i rastløshed og impulsiv adfærd i klasseundervisningssammenhænge. Derfor konkluderes det at musikterapiens påvirkning i denne undersøgelse har afhjulpet adfærdsmæssige problematikker bl.a. impuls kontrol.

I et casestudie af Catherine Mers, Matt Tincani, Renee Norman og Kyle Higgins i 2009, undersøgte de effektiviteten af musikterapi i arbejdet med udvikling af hensigtsmæssig adfærd. Musikterapien fokuserede på tre specifikke adfærdspåvirkninger defineret som; uhensigtsmæssigt respons i form af enten at slå eller skrig og kommunikativ respons, i form af at spørge uhensigtsmæssigt i en given situation. Resultatet af undersøgelsen viste en reducere i uhensigtsmæssig adfærd hos alle tre deltagere i løbet af musikterapiperioden, og tre uger senere var der stadig indikation af fortløbende hensigtsmæssig adfærdsvudvikling hos to af deltagerne.

Daphne Joan Rickson udførte i 2003 et kvalitativt singlecasestudie, hvor hun gennemførte et musikterapeutisk forløb på 21 måneder, med en 12 årig dreng diagnosticeret med ADHD, som havde været udsat for fysisk vold. Starten af forløbet var præget af stor usikkerhed og manglende tiltro, hvorfor målet blev at skabe et tillidsfuldt og støttende rum hvor det var mulighed for klienten at kunne fordybe sig. Senere opstod en relation, terapeut og klient imellem, hvor klienten formåede at kommunikere sin store fascination for musik, hvorved det herigennem blev muligt, med musikken som middel at fokusere, fordybe og påvirke de sociale og adfærdsmæssige vanskeligheder klienten oplevede i forhold til andre mennesker. Tilbage meldinger fra institutionen hvor deltageren boede, konfirmerede forandringerne i forhold til udvikling af sociale relationer til andre.

Daphne Joan Rickson, & lektor i børnepsykologi Watkins W. G., undersøgte ligeledes i 2003 i et pilotprojekt, musikterapiens effektivitet til fremme af prosocial adfærd hos unge aggressive drenge. Størstedelen af de 15 unge, som deltog i undersøgelsen, var diagnosticeret med ADHD og havde intellektuelle, sociale og emotionelle problematikker. De blev fordelt på to grupper og en kontrolgruppe, hvor adfærd og udvikling blev vurderet af undersøgeren, undervisere og forældre, her viste resultaterne udvikling i gruppernes impulsivitet og opmærksomhed over tid. Forældrenes tilbagemeldinger viste positiv effekt i alle underskalaer, lærernes tilbagemeldinger var ikke konsekvente, men positiv effekt blev rapporteret i underskalaerne; afbrydning og antisocial. Oplagte kommunikative og sociale aspekter af gruppemusikterapi blev i denne undersøgelse anvendt, hvor musikken som redskab påvirkede og øgede aggressive unges sociale adfærd og hensigtsmæssige relationer til andre.

Lori F. Goodings kvantitative forskningsartikel fra 2011, undersøgte effekten af musikterapi designet til at øge sociale kompetencer hos børn og unge med sociale problematikker. Der var tre grupper med i alt 45 deltagere, som alle fik gruppemusikterapi, datamaterialet blev indsamlet fra lærernes, undersøgerens, deltagernes egne vurderinger samt adfærdsobservation af den sociale ad-

færd. Resultaterne af observationer og tilbagemeldinger fra deltagerne og undervisere, fra før og efter musikterapiforløbet, gav varierede resultater, mens der var signifikans udvikling af sociale adfærdsmæssige problematikker samt generel adfærdsobservation, efter musikterapi.

Den engelske musikterapeut Steve Cobett beskriver i en kvalitativ artikel fra 2009 et singlecase forløb med en ung mand med sociale, emotionelle og adfærdsmæssige problematikker. Cobett benytter specielt nonverbal tilgang i musikterapien og beskriver musikterapi som værende mere inkluderende end psykoterapi. I casen benyttes der sangskrivning (rap) og musikken fungerer her som middel til fastholdelse af interesse, hvorved muligheden for at arbejde med deltagerens problematikker, opnås. Udviklingen i musikterapiforløbet afspejler sig specielt i forhold til øget adfærdsforståelse og bearbejdning af egne følelser, således oplever også skolen siddeløbende markant udvikling i mindsket aggressivitet og øget impuls kontrol.

Adfærdsproblematikker				
År & Forfatter	Litteraturtype	Mål for undersøgelse	Forskningsdesign	Resultat af undersøgelse
(2010) Brink-Jensen, Line.	Kvalitativt kandidat speciale. Singlecase studie	Undersøgelse af nonspecifikke faktorer i en musikterapeutisk proces	<ul style="list-style-type: none"> 11. sessioner (N= 1) Instrumentel caseanalyse 15 transkripts eksempler (farvekodning) 	Større forståelse af nonspecifikke faktorer, og derved opnået udvikling af adfærdsmæssige kompetencer.
(2006) Rickson, Daphne. Joan.	Kvantitativt kandidat speciale	Er der forskel mellem instruktions og improvisatorisk musikterapeutisk tilgang på impulsivitet hos unge drenge med ADHD?	<ul style="list-style-type: none"> 22. Uger (N= 13) Randomiseret, med kontrolgruppe. Impulsivitet målt ved fejl i Synchronised Tapping Task (STT) & Conners' skala. 	Musikterapi reducerede signifikant impulsivitet/rastløshed ($p=.002$). Ingen signifikant forskel mellem de to MT-metoder.
(2009) Mers, Tincani, Norman, & Higgins.	Kvantitativ forskningsartikel	Effektiviteten af musikterapi i arbejdet med udvikling af hensigtsmæssig adfærd hos drenge med ADHD.	<ul style="list-style-type: none"> 24. sessioner (N= 3) Observation af uhensigtsmæssig adfærd i "fri leg" før og efter MT (event tælling) 	Opnået reducere af uhensigtsmæssig adfærd, specielt i adfærden, at slå og skrike.
(2003) Rickson, Daphne Joan.	Kvalitativt singlecase	Gennem musikterapien at få større forståelse for egen adfærdsmæssig og social interaktion med andre.	<ul style="list-style-type: none"> 21. måneder. (N= 1) Narrativ beskrivelse af processen og terapeutiske overvejelser undervejs. 	Opnået større selvstændighed, og hensigtsmæssig socialadfærd gennem positive erfaringer fra interaktion i musikterapien.
(2003) Rickson, D. J & Watkins W. G	Kvantitativt pilotprojekt	Undersøgelse af musikterapiens effektivitet til fremme af prosocial adfærd hos unge aggressive drenge med ADHD?	<ul style="list-style-type: none"> 16. Sessioner (N= 15) Kontrolgruppe Observation (event tælling), af aggressiv adfærd Developmental Behaviour Checklist 	Statistisk signifikant udvikling i impulsivitet over tid ($p=.014$) og opmærksomhed ($p=.014$)
(2011) Gooding, L. F.	Kvantitativ forskningsartikel (effekt studie)	Effekt undersøgelse af musikterapi gennem et interventionsprogram designet til at øge sociale kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> 5. sessioner (N= 44) Likert-type & "sociale skills rating skala" Home and Community Social Behavior Scale (HCSBS) 	Statistisk forbedring ($p<.01$) efter musikterapien, i forhold til øget sociale og adfærdsmæssige kompetencer.
(2009) Cobbett, Steve.	Kvalitativt singlecase-studie	Gennem case eksempel at undersøge det musikterapeutiske arbejde med unge som har sociale, emotionelle og adfærdsproblematikker.	<ul style="list-style-type: none"> Minimum 6 måneder (N=1) 6 ugers assessment Anvendelse af musikken som støtte og reguleringsredskab i musikterapiforløbet 	Skolen henviser til forbedringer i aggressivitet og impulsivitet. Musikken påvirker til øget socialadfærdforståelse og bearbejdelse af egne følelser.

4.1.1 Opsummering

Kort opsummeres der på de syv gennemgåede undersøgelser præsenteret i overstående skema, her vurderes det at de bidrager med et bredt billede af musikterapiens mange muligheder for påvirkning, med fokus på adfærdsproblematikker.

I nedenstående opsamlingsboks beskrives kort musikterapiens påvirkning af klientgruppens udvikling:

Gennem gruppemusikterapi er det muligt at udtrykke, forstå og regulere adfærdsproblematikker i relation til andre og derved reducere uhensigtsmæssig adfærd som bl.a. impuls kontrol, rastløshed og aggressiv adfærd (Brink-Jensen, 2010; Rickson, 2006; Tincani & Higgins, 2009; Rickson, 2003; Gooding, 2011 & Cobbett, 2009).

Musikken kan som redskab anvendes til fremme af emotionel fordybelse og udvikling af sociale kompetencer (Rickson, 2003; Gooding, 2011 & Cobbett, 2009).

I forlængelse af dette fortsættes der nu med præsentationen af indhentet forskningslitteratur med fokus på både musikkens og musikterapiens muligheder for påvirkning af opmærksomhed og koncentrationsproblematikker hos børn og unge med ADHD.

4.2 Musik og musikterapiens påvirkning af opmærksomhed og koncentration

I denne kategori, præsenteres to eksempler på musikterapeutisk forskning og tre eksempler præsenteres med fokus på musikkens påvirkning i forhold til klientgruppens vanskeligheder med opmærksomhed, koncentration og som ofte følge heraf indlæringsvanskeligheder.

Nancy A. Jackson, lektor i musikterapi ved Indiana University, er før præsenteret i dette projekt i forbindelse med samme undersøgelse men med fokus på andre resultater. Jackson udfærdigede i 2003 en undersøgelse omhandlende musikterapi metoder og deres rolle i behandling af børn med ADHD. Ved at udsende spørgeskemaer til 268 amerikanske musikterapeuter indsamlede hun data vedrørende bl.a. effektiviteten af den musikterapeutiske behandling målt gennem tilbagemeldinger fra andre faggrupper, lærere, forældre og klienternes egne udsagn fra sessionerne. Ud fra rating af skalatrin 1-5, hvor 1 var, ikke effektivt, og 5 som var meget effektivt, kunne det konkluderes at gennemsnits tilbagemeldingerne lå på 4.2 i snit, hvilket vurderes til at være et forholdsvist højt effektresultat af musikkens påvirkning i den musikterapeutiske behandling.

De to danske musikterapeuter Catharine Messell og Britta Frederiksen beskriver i en artikel fra 2009 hvordan de har brugt musikterapi til at støtte en målrettet udviklingsproces hos et barn med diagnosen ADHD. Musikkens enkelte elementer blev benyttet som redskab til at arbejde målrettet med flere problematikker, herunder vanskeligheder med opmærksomhed, overblik, hukommelse

og koncentration. I musikterapien blev de jævnlige skift i aktiviteter oplevet som befordrende for barnets opmærksomhed og evnen til at kunne koncentrere sig i længere tidsrum. Efterhånden kunne disse positive erfaringer overføres til andre sammenhænge, ved observationer og tilbage-meldinger fra skole og lektielæsning i hjemmet, hvorved musikterapiens påvirkning, formåede at skabe vigtig "carry over" effekt til barnets hverdag.

Den kvantitative forskningsartikel fra 2011, udarbejdet af Galicia-Connolly, Shamseer & Vohra fra Alberta University, undersøgte komplementære, holistiske og integrative terapiformer for børn med indlæringsvanskeligheder. Herunder undersøgte de musiks påvirkning af læse og opmærksomhedsvanskeligheder hos børn diagnosticeret med ADHD. De fandt at musikkens påvirkning havde signifikant positiv effekt på udviklingen af børnenes evner til at aflæse ord, udvikling af kendskab til ord og deres læseforståelse sammenlignet med kontrolgruppen. Musikken påvirkede således ved auditivt stimuli, til øget koncentration hos klientgruppen.

Den amerikanske psykolog Dr. Pelham, W. E. med flere, arbejdede i en kvantitativ undersøgelse fra 2011, med musik og video som distraherende eller stimulerende elementer i klasseværelses sammenhænge for unge drenge med ADHD. Her afprøvede de forskellige distraktioner i forskellige klassesituationer, og sammenlignede derefter datamaterialet, hvorved det kunne konkluderes at video var en signifikant distraktion for børnene, i forhold til at kunne koncentrere sig. Resultaterne for musikpåvirkningen derimod afgav individuel effekt, hvor visse var negativt påvirket af musikken, oplevede andre ingen forskel, og nogle forbedrede deres koncentrationsevne ved musikpåvirkning (auditiv stimuli).

Dr. i psykologi Kirston Greenop & Lisa Kann havde i 2007 til mål at undersøge musiks påvirkning på matematiske præstationer i forhold til børn med og uden ADHD. Her sammenlignede de grupperne i akademiske opgaver med to modsvarende stimulerende forhold, først arbejdede de i stilhed og sidenhen til deres ynglings musik. 22 børn med ADHD og 20 uden ADHD med en gennemsnits alder på 9.75 år blev scoret på antal rigtige matematiske besvarelse, antal forsøg og nøjagtighed. Flere gentagelser af forsøget blev udført og analyseret, hvorefter resultaterne ingen signifikant viste i forskel ved sammenligning af de to grupper og deres præstationer med eller uden musikpåvirkning. Dog fandt man signifikant nøjagtighed for begge grupper ved udførelse af komplekse matematiske udregninger til musik, hvilket understøtter teorien om opnåelse af større opmærksomhed og koncentration ved optimal auditiv stimulation af både børn med og uden ADHD.

Opmærksomheds og koncentrationsproblematikker				
År & forfatter	Litteratortype	Mål for undersøgelse	Forskningsdesign	Resultat af undersøgelsen
(2003) Jackson, N. A.	Kvantitativ forskningsartikel	Undersøge og danne overblik over musikterapiens rolle og effektivitet i behandling af børn med ADHD.	<ul style="list-style-type: none"> (N=263) Spørgeskema Scoring af effektivitet på (gradueringsskala, 1 til 5). 	Det kunne konkluderes på tilbagemeldingerne at der var et forholdsvis højt effektresultat af den musikterapeutiske behandling.
(2009) Messell, C. & Frederiksen, B.	Kvalitativ artikel	Beskrivelse via et caseforløb, hvorledes musikterapi bruges til at støtte en målrettet udviklingsproces hos et barn med diagnosen ADHD.	<ul style="list-style-type: none"> (N=1) Sangskrivning Vekslen mellem tekstskrivning, rytmisk og melodisk tilblivelse. 	Gennem musikterapiforløbet opnås der udvikling i evnen til at fastholde opmærksomhed og kunne koncentrere sig i længere tidsrum.
(2011) Galicia-Connolly. E., Shamseer. L., Vohra. S.	Kvantitativ forskningsartikel	Undersøge musiks påvirkning af indlæringsvanskeligheder hos børn diagnosticeret med ADHD	<ul style="list-style-type: none"> 4 uger (N=8) Specielt designet pensum Kontrolgruppe; samme klassetrin uden diagnose 	Musikkens påvirkning havde signifikant positiv effekt på børnenes læse- og forståelseevner sammenlignet med kontrolgruppen.
(2011) Pelham, Waschbusch, Hoza, Gnazy, Greiner, Sams, Vallano & Carter.	Kvantitativ undersøgelse	Undersøge om musikkens påvirkning i klasseværelses sammenhæng, er distraherende eller fremmede for koncentrationen.	<ul style="list-style-type: none"> 8 uger (N=41) Kontrolgruppe (N=26) 	Musikpåvirkningen afgav individuel effekt, nogle var negativt påvirket af musikken, andre oplevede ingen forskel, og andre igen forbedrede koncentrationsevnen.
(2007) Greenop, K & Kann, L.	Kvantitativt effektstudie	Målet var at undersøge auditiv påvirkning (musik) på matematiske præstationer i forhold til børn med og uden ADHD.	<ul style="list-style-type: none"> (N=42) Gentagende analyseforsøg med ANOVA 	Signifikant <i>nøjagtighed</i> for begge grupper ved musikpåvirkning. Teorien om større opmærksomhed og koncentration ved optimal stimulation af både børn med og uden ADHD, blev konfirmeret.

4.2.1 Opsummering

Denne opsummering af de fem præsenterede undersøgelser i foregående skema illustrerer flere aspekter af mulighederne for påvirkning af opmærksomhed og koncentrationsproblematikker hos klientgruppen ved både musik og musikterapiforskning.

I nedenstående opsamlingsboks opsummeres kort musikkens og musikterapiens, gennem fremlagt forskning, dokumenterede påvirkning af børn og unge med ADHD:

Musikterapis påvirkning kan udvikle børns og unges opmærksomhed og evnen til at kunne koncentrere sig i længere tidsrum (Messell & Frederiksen, 2009; Jackson, 2003).

Musikken som middel kan være befordrende for børn og unge med indlæringsvanskeligheder og påvirke udviklingen af flere problematikker, herunder; opmærksomhed, overblik og koncentration (Jackson, 2003; Galicia-Connolly, Shamseer & Vohra, 2011; Pelham m. flere (2011); Greenop & Kann, 2007).

I efterfølgende diskussionsafsnit vil der fokuseres på kildekritik af litteraturen som foreligger efter udført litteraturgennemgang, samtidig vil også metoden for udformning af projektet diskuteres. Sidst i diskussionsafsnittet perspektiveres relevans af litteraturgennemgangen og slutteligt konkluderes der på projektet.

5.0 Diskussion

I dette diskussionsafsnit vil der redegøres for og drages kritik af kildematerialet samt egen metode. Først gennemgås og kritiseres nu litteraturen præsenteret i skemaet omhandlende adfærdspromblematikker og dernæst diskuteres ligeledes kritik af litteratur præsenteret i skemaet omhandlende opmærksomheds og koncentrations vanskeligheder.

5.1 Kildekritik

Efter at have præsenteret og gennemgået indhentet litteratur, diskuteres nu hvorvidt undersøgelsesnes umiddelbare positive resultater, præsenteret i første skema, kan tolkes helt så generelt. F.eks. er tre af de syv første fremlagte undersøgelser (Brink-Jensen, 2010; Rickson, 2003; Cobbett, 2009) baseret på singlecasestudier, hvilket er et begrænset og derfor sårbart datamateriale at konkludere ud fra. Derudover kan dette sætte spørgsmålstejn ved forfatterens objektivitet og troværdighed som undersøgere, dog er dette i Line Brinks-Jensens speciale (2010), forsøgt styrket ved at anvende peer debriefing ved tolkning af case eksempler.

Ved Mers, Tincani, Norman & Higgins undersøgelse fra 2009 er der flere faktorer som spiller ind og derved svækker resultaternes troværdighed, bl.a. sker der en ændring i den medicinske behandling undervejs og der ansættes en ny underviser i deltagernes klasse. I selve musikterapiprocessen

kan der stilles spørgsmålstejn ved anvendelsen af baselinedesignet i forhold til gruppemusikterapien, hvor den kontinuerlige udskiftning af deltagere ændre gruppens dynamik. Derudover benyttes der belønning i musikterapien, hvorved der kan rejses tvivl omkring afspejling af dette i forhold til effekten af musikterapiens påvirkning.

Ricksons undersøgelse (2003) baseres ligeledes på et sårbart dataindsamlingsgrundlag, og pga. deltagerantallet kan de enkelte events få stor indflydelse på de endelige resultater. Modsat har Lori F. Goodings et noget større antal deltagere, men her fravælges data pga. dårlig rating, ved den ene deltager, hvilket svækker undersøgerens pålidelighed. Derudover pga. mangelfuld beskrivelse af musikterapien gøres undersøgelsen mindre gennemskuelig og derved begrænses læseres viden omkring fremskaffelsen af data og resultaterne svækkes.

På baggrund af denne kildekritik for det første skema vurderer jeg at resultaterne kan bruges som indikatorer for musikterapiens påvirkning af de mange facetter af adfærdsproblematikker klientgruppen spreder sig over, skønt mere forskning er ønsket for at styrke validiteten og præcisere de umiddelbare positive resultater. Den generelle tendens af resultaterne i undersøgelserne syntes at vise udvikling over tid ved påvirkning af musik og musikterapi, og netop muligheden for udvikling af adfærdsvanskeligheder er enormt vigtigt, da de generelle vanskeligheder for børn og unge med ADHD ofte ligger i relationen til andre mennesker.

Nu gennemgås videre kritik og diskussion af undersøgelserne præsenteret i skemaet omhandlende opmærksomheds og koncentrations problematikker, samt generel refleksion over inkluderet og ekskluderet litteratur.

I Nancy A. Jacksons undersøgelse, (2003) præsenteres et stort datamateriale i form af svar på spørgeskemaer fra 268 musikterapeuter, dette skaber et solidt og troværdigt generaliseringsgrundlag, til forskel fra Messell & Frederiksen's artikel som er et singlecasestudie. I denne undersøgelse får vi til gengæld gode relevante oplysninger og konkrete eksempler fra deres oplevelser af musikkens påvirkning.

De sidste tre undersøgelser i skemaet skiller sig ud, ved at forfatterne til litteraturen ikke er musikterapeuter, hvorfor undersøgelsen fokuserer på musiks påvirkning anvendt i specielt undervisningssammenhænge. Den foregående musikterapeutiske forskningslitteratur præsenteret i foregående skema og i første halvdel af dette har hovedsageligt, med få tidligere udspecificerede undtagelser, indeholdt en fyldestgørende beskrivelse af musikterapi-metoderne anvendt i undersøgelsen. Selvom mit fokus ikke er på metoderne, men på resultaterne og påvirkningerne af musikterapien, er det væsentligt hvorledes musikterapien er foregået, hvordan datamaterialet er indhentet og dermed på hvilket grundlag resultaterne er beregnet. Generelt for de sidste tre undersøgelser er at jeg her er stødt på flere grundlæggende mangler i beskrivelserne af musikken. Undersøgelserne (Galicia-Connolly, Shamseer & Vohra, 2011; Greenop & Kann, 2007) undlader, eller beskriver

meget begrænset hvilken slags musik der er tale om, og hvordan det implementeres i undersøgelsen, dette skaber en forringelse af troværdigheden og gør det sværere at sammenligne og konkludere på udfaldet af resultaterne. Jeg vurderer dog at inkluderingen af både musik og musikterapi-forskning samt kvalitativ og kvantitativ litteratur bidrager med nuancering og bredde på litteraturgennemgangens fokus på mulighederne for musiks og musikterapis påvirkning af børn og unge med ADHD.

Efter at have gennemgået litteraturen viser der sig en tendens i undersøgelserne, i forhold til kønnene på deltagerne, bl.a. optræder drenge i langt over halvdelen af undersøgelserne, i denne litteraturgennemgang. Dette er en tendens som kan være indikator for at de fleste ADHD tilfælde op-dages pga. hyperaktiviteten, samtidig påpeger fordelingen og mængden af litteraturen i denne opgave et aktuelt fokus på de ud afreagerende adfærdsproblematikker. Derfor kan det tolkes at piger som tit ikke er hyperaktive måske overses, selvom de udgør 40% af alle ADHD tilfælde?

Generelt har resultaterne fra både den kvalitative og kvantitative litteratur bidraget med overvejende positive udfald. Interessen for at inddrage begge undersøgelsesmetoder ses i forhold til den forskellige information de to metoder bidrager med. Som forestående praktikant og undersøger bidrager den kvalitative litteratur i litteraturgennemgangen, med helt konkrete og meget anvendelige iagttagelser og beskrivelser af det musikterapeutiske arbejde, hvilket jeg lader mig inspirere meget af. Derimod bidrager den kvantitative litteratur med resultater og håndgribelige konklusioner som ligeledes i fremtiden vil styrke min faglighed og teorigrundlag i arbejds- og formidlingssituationer til andre udenforstående f.eks. andre faggrupper.

Det fremtidige forskningsarbejde i forhold til musik og musikterapi med denne klientgruppen, kræver større deltagerantal, standardiserede metoder- og måleredskaber for at kunne imødekomme kravet fra andre faggrupper og styrke den allerede eksisterende litteratur, samt øge generaliserbarheden.

5.2 Metodekritik

Forud for projektet havde jeg en forventning om at skulle finde og anvende en del litteratur om-handlende arousal, dette har dog ikke været tilfældet. Der er fundet megen forskellig musikterapi-litteratur med fokus på arousal indenfor flere forskellige klientgrupper, men på nær én undersøgelse præsenteret i denne litteraturgennemgang (Greenop & Kann, 2007) er der ikke fundet andre kilder indenfor klientgruppen børn og unge med ADHD, hvilket har undret mig. Den eneste undersøgelse, udover den allerede præsenterede, jeg har fundet med fokus på arousal indenfor denne klientgruppe er skrevet af Dr. Howard Abikoff, direktør for ADHD instituttet på New York University, i 1996. Undersøgelsen viste positiv påvirkning ved auditivstimuli (musik), for 22 børnene med ADHD ved udførsel af akademiske opgaver, i forhold til en kontrolgruppe. Denne undersøgelse kunne have været interessant, da den understøtter den positive musiske påvirkning af børn og

unge med ADHD, men eftersom årstallet for udgivelsen falder udenfor min valgte afgrænsning af inklusionskriterier for denne litteraturgennemgang, har jeg valgt at ekskludere den.

Grundet manglende dansk musikterapiforskning på området har jeg valgt at indhente undersøgelser fra primært USA, hvor det musikterapeutiske udgangspunkt, udarbejdelse af sessioner og musikinterventioner kan variere fra det danske. Derudover har samme forfatter bidraget som kilde til tre undersøgelser inddraget i dette projekt, dog den ene gang i samarbejde med en anden forfatter (Rickson, & Watkins, 2003). Dette er med til at illustrere hvor begrænset litteraturen og musikterapeuterne indenfor musikterapi og klientgruppen børn og unge med ADHD er, og selvom dette kan tænkes at svække og indsnævre litteraturfeltets mangfoldighed, har jeg vurdering at Ricksons bidrag (2003; 2003; 2006), grundet forskellige litteraturtyper, design og fokusområder, som væsentlig og nødvendig, hvorfor hun også er valgt inkluderet.

Mit metodevalg om at inddele den indhentede litteratur i to kategorier ud fra hvilke problematikker og fokus undersøgelserne adresserede, har vist sig effektivt i flere henseender, bl.a. har det skabt et overblik med henblik på hurtigt at kunne identificere karakteristika for problematikker samt musikken og musikterapiens påvirkning af disse. Samtidig har mit valg affødt en afgrænset af mit fokus hvilket grundet opgavens omfang har været nødvendigt.

Ved at opdele litteraturen i to kategorier er potentialet for bedre forståelse af sammenhængen mellem problematikkerne blevet begrænset ift. de gråzoner og overlap i problematikkerne, som unægteligt opstår. Hvor nogle af problematikkerne, karakteristiske for ADHD, adskiller sig fra hinanden, optræder flere afhængigt og overlapper således hinanden. Derfor kan der også stilles spørgsmålstejn om hvorvidt det giver mening at beskrive disse uafhængigt af hinanden?

5.3 Perspektivering - musikterapiens relevans i behandling af ADHD

Denne litteraturgennemgang har, som det er beskrevet i foregående diskussionsafsnit, bidraget med forskellig viden omkring musik og musikterapis påvirkning af børn og unge med ADHD, men for at denne litteraturgennemgang overhoved skal have relevans vælger jeg nu kort at fokusere på litteraturgennemgangens fremtidige perspektiv. Den sparsomme forskning og litteratur indenfor behandlingsområdet af ADHD med fokus på andre behandlingsformer end medicinering, styrker min overbevisning om at yderligere forskning og udbredelse på området er nødvendig.

Vi befinder os i en tid hvor musikterapeuter rundt omkring i hele landet mister deres job, oftest ikke grundet arbejdsindsats eller kvalitet af arbejdet, men pga. manglende ressourcer og manglende fokus på musikterapis mange anvendelsesmuligheder. Derfor er dokumentationen af musik og musikterapis påvirkning i arbejdet med klientgruppen så utrolig vigtig, hvorfor jeg vurderer denne litteraturgennemgang velegnet til at anskueliggøre dette. Litteraturgennemgangen danner således viden og teoribaggrund for mit fremtidige praktikforløb i arbejde og forskningsøjemed. Ved tydeliggørelse og dokumentering af arbejdet, forskningen, resultater og formidling heraf, overfor

andre faggrupper, er ønsket, at fremme den berettigede anerkendelse af musikterapi, og udbrede kendskabet til musik og musikterapiens mange egenskaber og påvirkningsmuligheder.

6.0 Konklusion

Der vil i dette afsluttende kapitel, blive sammenfattet og konkluderet på hvad jeg under arbejdet med dette projekt er kommet frem til.

Målet for denne litteraturgennemgang var at undersøge musik og musikterapis påvirkning på børn og unge med ADHD og jeg kan nu på baggrund af søgt, indhentet og præsenteret materiale, konkludere at videre forskning er nødvendig, før en endelig dokumentation af musiks og musikterapis påvirkning at klientgruppen kan generaliseres. Dog kan der på baggrund af udarbejdelse og diskussion af aktuel forskning i præsenteret litteratur, konkluderes en positiv udvikling i klientgruppen af musikkens og musikterapiens påvirkning, med fokus på adfærds, opmærksomheds og koncentrationsproblemtikker.

Musik og musikterapi kan ift. børn og unge med ADHD...

- *...påvirke som redskab til fremme af emotionel fordybelse og udvikling af sociale kompetencer.*
- *...påvirke som middel til at udtrykke, forstå og regulere adfærdsproblematikker i relation til andre og derved reducere uhensigtsmæssig adfærd som bl.a. impuls kontrol, rastløshed og aggressiv adfærd.*
- *...være befordrende for børn og unge med indlæringsvanskeligheder og påvirke udviklingen af flere problematikker, herunder; opmærksomhed, overblik og koncentration.*

I denne afsluttende fase drager jeg den konklusion at musik og musikterapi synes velegnet og effektiv, på baggrund af overstående positive resultater fra aktuel litteratur, og derfor kræver fremtidig berettigelse som en del af behandlingen af børn og unge med ADHD.

Karen Marie Thoby

7.0 Referenceliste

- Barkley, Russell. A. (2006) *Attention – Deficit Hyperactivity Disorder*, Third Edition. The Guilford Press, New York
- Brink-Jensen, L. (2010): *Farvel & goddag: en teoretisk og empirisk baseret undersøgelse af non-specifikke faktorer i en musikterapeutisk proces*. Kandidat speciale fra AUB elektronisk adgang.
- Cobbett, S. (2009): *Including the Excluded - Music therapy with adolescents with social, emotional and behavioural difficulties*. British Journal of Music Therapy, vol. 23 (2).
- Damm, D. & Thomsen, P.H. (2007) *Om børn og unge med ADHD*. Hans Reitzels Forlag, e-bogsudgave.
- Dileo, C. (2005) *Reviewing the Literature*, In Wheeler, B.L. (2005) *Music Therapy Research*, Barcelona Publishers.
- Galicia-Connolly. E., Shamseer. L., Vohra. S. (2011): *Complementary, Holistic, and Integrative Medicine: Therapies for Learning Disabilities*. Pediatrics in Review, vol. 32. No. 2.
- Gooding, L. F. (2011): *Effects of Music Therapy Social Skills Training Program on Improving Social Competence in Children And Adolescents with Social Skills Deficit*. Journal of Music Therapy, 48 (4).
- Greenop, K & Kann, L. (2007): *Extra-task stimulation on mathematics performance in children with and without ADHD*. South African Journal of Psychology, 37(2).
- Jackson, Nancy A. (2003): *A survey of Music Therapy and their role in the treatment of early elementary school children with ADHD*. Journal of Music Therapy, XL (4).
- Jørgensen, C. H. & Jørgensen, O. S. (2011) *Revidering af DSM – autisme og ADHD*. Autismebladet 1: 2011. Videnscenter for handicap og socialpsykiatri.
- McFerran, K. (2010) *Adolescents, Music and Music Therapy*. Jessica Kingsley Publishers.
- Messell, C. & Frederiksen, B. (2009): *Musikterapi med kontakt og kommunikationssvage børn*. ADHD Foreningens blad nr. 1. februar.
- Nordborg-Løvstad, K. (2011): *Gennemgribende Udviklingsforstyrrelser Anden – sammenhæng og virkelighed fortalt af fagfolk og familier*. Frydenlund 2008, 2 udg. 2011.
- Pelham, W. E., Waschbusch, D.A., Hoza, B., Gnazy, E. M., Greiner, A. R., Sams, S. E., Vallano, G., Majumdar, A. & Carter, R. L. (2011). *Music and Video as Distractors for boys with ADHD in the classroom: Comparison with Controls, Individual differences, and Medication Effects*. Journal of Abnorm Child Psychol, vol. 39

Rickson, D. J. (2003): *Music Therapy to Promote Prosocial Behaviors in Agressive Adolescent Boys – A Pilot Study*. Journal of Music Therapy XL (4).

Rickson, D. J. (2003): *The boy with the glass flute Voices: A World Forum for Music Therapy*, Vol. 3 (2).

Rickson, D. J. (2006): *Instructional and Improvisational Models of Music Therapy with Adolescents who have Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD): A Comparison of the Effects on Motor Impulsivity*. Journal of Music Therapy, XLIII (1)

Rønhovde, L.I. (2005) *Kan de ikke bare ta seg sammen – om barn og unge med ADHD og Tourette syndrom*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal akademisk

Thout, M.H. (2005) *Rythm, Music and The Brain, Scientific Foundations and Clinical Applications*. UK, Routledge.

Internethjemmesider:

ADHD foreningen: <http://adhd.dk/foreningen/konferencen.html> (læst d. 27.05.2012)